

BLOGI

Tekoälyn hyödyt on valjastettava etiikkaa unohtamatta

Digitalisaatio | 22.12.2020 | Jukka-Pekka Paananen

KIRJOITTAJA

Jukka-Pekka
Paananen
Vanhempi suunnittelija

Helsingin yliopiston ja sen yhteistyökumppaneiden uusi MOOC-kurssi *Ethics of AI* avattiin 27.11. Erittäin suosittu Elements of AI -kurssin jäljillä kulkevan verkkokurssin aiheena on tällä kertaa tekoälyn etiikka. Helsingin yliopiston lisäksi mukana on yhteistyökumppaneina muun muassa valtionvarainministeriö valtionhallinnosta, Suomen tekoälykeskus FCAI ja Helsingin kaupunki.¹

Meillä Pankissa on aikaisemminkin ollut pienimuotoista keskustelua tekoälystä ja sen etiikasta. Keskustelun pohjana on ollut vuonna 2019 julkaistu, Euroopan komission korkean tason asiantuntijaryhmän julkaisu ”Luotettavaa tekoälyä koskevat eettiset ohjeet”.²

Julkaisussa on määritelty kolme lähtökohtaa luotettavalle tekoälylle: 1) tekoälyn tulee olla lainmukaista, 2) sen tulee toimia eettisesti ja varmistaa periaatteiden ja arvojen noudattaminen sekä 3) olla teknisesti ja sosiaalisesti luotettava. Muutenkin työryhmän ohjeistuksessa on laadittu vaatimuksia tekoälyn kehittämiselle ja käyttämiselle. Huomioitavia asioita ovat tekninen luotettavuus ja turvallisuus, yksityisyyden suoja sekä datan hallinta, läpinäkyvyys, syrjimättömyys sekä oikeudenmukaisuus, yhteiskunnallinen ja ekologinen hyvinvointi ja vastuuvollisuus.

Tekninen luotettavuus ja turvallisuus sekä osaltaan läpinäkyvyys tulee huomioida tekoälytoteutuksissa. Käytössä ei voi olla ’mustaa laatikkoa’, jonka sisäisestä toiminnasta ei kenelläkään ole tarkkaa ymmärrystä. Pitää tietää, miten tekoäly saavuttaa halutut johtopäätöksensä, ja sen tulee tapahtua toistettavasti ja luotettavasti. Tietoturva on myös tärkeä vaatimus.

Tekoälyn käyttäminen päätöksenteon apuna vaatii, että tekoälyn toiminta ei perustu syrjiviin muuttujiin. Tähän vaikuttaa osaltaan myös datan hallinta. Tekoälyn koulutukseen käytetty data ei

saa aiheuttaa vääristymää, joka voisi vaikuttaa päätöksenteon oikeudenmukaisuuteen. Syrjimättömyyden lisäksi yksityisyyden suoja on tekoälytoteutusten vaatimuksena Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (GDPR) mukaisesti.³

Suomen Pankin vastuullisuusohjelmassa ei erikseen ole mainittu tekoälyn eettisyyden huomioimista.⁴ Suomen Pankki on kuitenkin sitoutunut vastuulliseen toimintaan sekä sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväen yhteiskunnan kehittämiseen. Tähän sisältyy myös tekoälyn käyttäminen eettisesti. Viime kädessä virkaa hoitavalla henkilöllä on virkavastuu huolehtia oman vastuualueensa hoitamisesta eettisesti.

Jos ojan kaivamiseen on käytetty vuosien ajan pelkkiä lapioita, eikö syytä olisi hankkia kaivinkone? Onko eettistä jättää mahdolliset parannukset käyttämättä ja tyytyä nykytilaan? Tekoäly on tulossa, ja sen käytöstä tulee keskustella muutenkin kuin pelkästään tekniseltä ja liiketaloudelliselta kannalta.

Tekoälyä on suurta ja pientä. On monimutkaisia suuria järjestelmiä ja on pieniä, esimerkiksi tiedonluokitteluun käytettyjä avustajia. Lopulta työkalupakissa on vain uusi työkalu, jonka käyttämisestä päättää sen käyttäjä. Käyttäjä myös päättää, mihin suuntaan haluaa ojaa kaivaa ja kuinka syväälle.

Asiasanat

eettisyys, tekoäly, virkavastuu